



Uluslararası
Uygur Araştırmaları Dergisi
2017/10

İSVEÇ TÜRKOLJİSİNDEN İKİ BİLGİN: GUSTAF RAQUETTE VE GUNNAR JARRING

Two Scholars from the Swedish Turcology: Gustaf Raquette & Gunnar Jarring

Mehmet Turgut BERBERCAN*

Özet

Çalışmada, bir giriş bilgisi olarak İsveç Türkolojisiyle ilgili genel bilgiler verilmiş, İsveç Türkolojisinin öncü isimleri anılmıştır. Çalışmanın ana konusunu ise Gustaf Raquette'nin ve Gunnar Jarring'in hayatı ve eserleri teşkil etmektedir. Metodolojik

olarak, 20. yüzyılın başında, Doğu Türkistan Türklüğünün dünyada sesinin duyurulmasında, dillerinin, edebiyatlarının, folklorlarının kısacası kültürlerinin tanıtılmasında neşrettikleri eserler ve derledikleri malzeme ile şüphesiz büyük rol oynayan Raquette'nin ve Jarring'in Türk dili, edebiyatı ve kültürü üzerine hazırladıkları çalışmalar, yazdıkları yazılar, kitaplar vs. sistematik bir şekilde bibliyografik bir liste halinde numaralandırılarak kaydedilmiştir. Ayrıca, ilâve Türkçe notlar ile her bir eserin hangi konuyu, meseleyi ele aldığı belirtilmiştir. Böylece hem İsveç Türkolojisi için hem de dünya Türkoloji tarihi için önemli çalışmalara imza atan bu iki bilginin, çalışmaları ve eserleri anılmak suretiyle, hâlihazırda Türkoloji çevrelerine yeniden ve yeni bilgiler ile tanıtılması hedeflenmiştir. Eserleri ile Türkolojinin gelişmesini sağlayan ve arkalarında bıraktıkları kütüphaneler ile bugünün Türk filolojisine hizmet eden Raquette ve Jarring'in külliyatları İsveç merkezli gayretler ile çevrimiçi olarak ilgililerin istifadesine sunulmaktadır. 2016 yılında İsveç'te Stockholm ve Uppsala'da bulunduğu sırada yapılan kütüphane çalışmaları ve tutulan bibliyografik notlar bu çalışmanın temelini teşkil etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Gustaf Raquette, Gunnar Jarring, İsveç Türkolojisi.

Abstract

In this work, as an introductory general information relating to Swedish Turcology is given and the leader names of the Swedish Turcology are memorialised. The main subject of this work are the lifes and works of Gustaf Raquette ve Gunnar Jarring. In the early part of 20th century, Raquette and Jarring made big efforts in order to inform the World about the Turks of Eastern Turkestan and their language, literature, folklore and of course their culture via their published works, books and compiled materials etc. on Turkish language, literature and culture. In this work, a numerated bibliographical list is methodologically given only relating to the works of aforesaid scholars. In addition, Turkish notes as supplements are presented about each numerated work in the list. By this way, the important role of these two scholars for both Swedish Turcology and the World Turcology is introduced to the Turcology of modern-day along with new information on this occasion, on the basis of their works. The works made progress in Turcology and the collections/libraries still serving for Turkish philology of modern-day that Raquette and Jarring left behind are now available partially in online atmosphere under favour of Sweden oriented studiosness for the concerned people. The library surveys and the taken bibliographical notes while author of this lines was in Sweden in Stockholm and Uppsala in the year 2016, are the bases which constituted this work.

Keywords: Gustaf Raquette, Gunnar Jarring, Swedish Turcology.

*Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Çankırı-TÜRKİYE, E-posta: mtberbercan@karatekin.edu.tr.

Giriş

İsveçlilerle Türklerin münasebetleri, kuvvetli bir ihtimalle çok eski dönemlerde de mevcuttu. Eldeki kaynaklara göre, İsveç-Türk münasebeti ilkin Kırım Tatarları vasıtasıyla başlamıştır. İsveç Devlet Arşivi'ndeki 17. ve 18. yüzyıllara ait kayıtlar, yazışmalar bu açıdan önemli belgeleri teşkil etmektedir. İsveç'teki ilk Türkçe derslerinin 18. yüzyılın ortalarına doğru Lund Üniversitesi'nde verilmeye başladığı görülür. Rusya ile İsveç arasındaki Poltava Savaşı'ndan sonra İsveç-Osmanlı ilişkilerinin hız kazandığı bilinmektedir. Poltava'da esir düşen ve Ruslar tarafından Sibiry'a'da Tobolsk'a sürülen İsveçli subay ve araştırmacı P. J. Strahlanberg Türkoloji tarihinde önemli bir isimdir. Bilindiği üzere, runik harfli İç Asya yazıtlarının bulunuşunda ve dünyaya tanıtılmasında önemli katkıları olmuş, karşılaştırmalı inceleme metoduyla Çuvaşça ve Yakutça gibi lehçelerin Türk dili içinde değerlendirilmesini sağlayan öncü çalışmalar yapmıştır. 18. yüzyıldan 19. yüzyılın sonuna kadar Türkçeyi bilimsel metotlarla inceleyen, öğretimini yapan birçok akademisyen İsveç'te faaliyet göstermiş, Avrupa'da Türkolojinin gelişmesini sağlamıştır. Orta Asya'ya uzun bir seyahat gerçekleştiren Sven Hedin, İsveç Türkolojisinde ayrıca bir öneme sahiptir. Hedin'in çalışmaları ve derlediği malzeme, 20. yüzyılın hemen başında oryantalist dikkatlerinin Türkolojiye çekilmesini sağlamıştır. 1924'te Lund Üniversitesi'nde Gustaf Raquette'nin Türkoloji doçenti olmasıyla birlikte Türk dili ve edebiyatı çalışmaları hız kazanmış ve Türkoloji, bir bilim alanı olarak İsveç'te yükselişe geçmiştir. Raquette'nin öğrencisi Gunnar Jarring, Doğu Türkistan'da topladığı malzeme ve hazırladığı çalışmalar ile bu hızı daha da artırmıştır. Ayrıca 1970'lerden itibaren Lars Johanson, İsveç Türkolojisine ve dünya Türkolojisine yön vermiş ayrıca önemli bir isimdir. *Aspekt im Turkischen* ["Türkçede Görünüş"] (1971) en bilinen çalışması olup yapısal açıdan Türkçe sözdizimi problemlerini ele alan birçok makalesi bulunmaktadır (İsveç Türkolojisinin başlangıçtan itibaren gelişimi hakkında ayrıca bkz. Jarring, 2004).

§ İsveç'te bulunduğum zaman zarfında, Uppsala Üniversitesinde çeşitli temaslarım ve Uppsala'daki Carolina Rediviva'da incelemelerim oldu. Öncelikle İsveç kütüphanelerinde zengin bir koleksiyon halinde Türkçe elyazmalarının bulunduğu bildirilmelidir. Örneğin, Carolina Rediviva'da 460 adet Türkçe elyazması eser bulunmaktadır. Aşağıda bibliyografik künyesi verilmiş kataloglar, İsveç'teki Türkçe elyazmalarıyla ilgili bilgi almak için temel başvuru kaynaklarıdır:

* C. J. Tornberg, *Codices arabici, persici et turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*, Uppsala 1849.

* K. V. Zetterstéen, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Uppsala*, Lund 1900.

Gustaf Raquette ve öğrencisi Gunnar Jarring'in biyografisi ve eserlerinin bibliyografisi bu çalışmanın ana konusunu teşkil etmektedir. Elde edilen kaynaklar ve İsveç'teki tarama çalışmalarım vasıtasıyla ulaşılan bibliyografik bilgiler sistematik olarak sıralanmış, müelliflerin eserleri hakkında tutulan Türkçe notlar ayrıca kaydedilmiştir:

§ Gustaf {Gösta} Rikard Raquette (1871-1945)

7 Şubat 1871'de Uppsala'nın Tolfta mahallesinde doğdu. 1891-1893'te İsveç Misyon Derneği Okulu'nda (*Svenska Missions-Förbundets Missionsskola*) okudu. Misyonu gereği, İsveç Misyon Ahdi Kilisesi'nin (*Svenska Missionskyrkan*) üyesi olarak 1895-1896'da Bakü ve Buhara'da, 1896-1901'de Kaşgar'da bulundu. 1896'da Eveline (Eva) Elisabet Björkgren ile evlendi. 1901'den sonra İngiltere'de, doktor pâyesi aldı. Misyoner-doktor olarak 1904-1911'de Yarkend'de ve arkasından tekrar, 1913-1921'de Kaşgar'da görev yaptı. 1921'den

sonra, toplamda 25 yıl süren Türkistan görevini sonlandırarak, Tibet ve Hindistan üzerinden memleketi İsveç'e döndü (ayrıca bkz. Nordisk familjebok, 1925: 1234).



Resim I (Alıntı: <https://www.revolvy.com/main/index.php?s=Gösta+Raquette>)

1922-1924'te Stockholm yakınlarındaki Lidingö Misyon Okulunda öğretmen olarak çalıştı; Türkçe dersleri verdi. Türk dili alanındaki çalışmaları ile 1924'te Lund Üniversitesi'nde doçent oldu. Uzun yıllar misyoner olarak görev yaptığı Doğu Türkistan'da, özellikle Kaşgar ve Yarkend'de diyalektolojik araştırmalar yapmış; elyazması eserler toplamış, tanıştığı insanlardan günlük hayata dair etnolojik ve folklorik malzemeler derlemiştir. Misyon faaliyetlerinden sonra döndüğü İsveç'te, biriktirdiği malzeme üzerinden Türkoloji çalışmalarına yoğunlaştı ve yaptığı çalışmalarla öncü bir rol üstlendi, öğrenciler yetiştirdi. En tanınmış öğrencisi G. V. Jarring'dir. Batı gramerciliğinin bilindik metodolojisini kullanarak yazdığı 3 ciltlik kapsamlı Doğu Türkçesi grameri ve sözlüğü en tanınmış Türkoloji çalışmasıdır (Kullanılan "Doğu Türkçesi" terimi ile "Çağatayca ve Erken Dönem Uygur Türkçesi" kastedilmiştir); ayrıca dikkat çekici olarak, Doğu Türkistan'da bulunduğu yıllarda, Doğu Türkleri için Hristiyanlığı ve Kitab-ı Mukaddes'i anlatan Türkçe misyon kitapları kaleme almış, öte yandan Müslümanlığı anlatan ve İslam algısını ortaya koyan İsveççe kitaplar yayımlamıştır.



Resim II (En sağda; hanımı Eveline, arkadaşı Adolf Bohlin ve Bohlin'in eşi Lisa Petronella Hansdotter ile birlikte)

1906-1908 [Alıntı: https://www.kuvakokoelmat.fi/pictures/view/VKK269_198]

Prov. 207 olarak Jarring Koleksiyonu'nda kayıtlı bulunan 169 sayfalık malzeme, G. Raquette'nin Doğu Türkçesi üzerine hazırladığı çalışmaların (gramer ve sözlük çalışmaları) temelini teşkil eden dil malzemesini ihtiva eder. Raquette'in, İngiliz konsolosluğunda öğretmen olarak çalışan Muhammed Ali Damolla ve o devirde yörede muteber bir din âlimi olarak bilinen Abdu Vali Akhun'a rica ederek yazdırdığı el yazması metinlerde (Damolla'ya ait ilk kısım 117, Akhun'a ait ikinci kısım 52 sayfadır), Kaşgar ve civarı insanının günlük hayatı, inançları, gelenekleri ve yaşadıkları yöreye ait birçok özellik bulunmaktadır. Jarring'in koleksiyonundaki edebî yönü ağır basan diğer eserlere nazaran orijinal bir içeriğe sahip olan el yazmasında, Geç Dönem Çağatay Türkçesi ve Erken Dönem Uygur Türkçesi özelliği görülmektedir (bkz. Dwyer, 2017: 52). Aşağıda, söz konusu el yazmasının 4. sayfasından 11 satırlık bir metin parçası verilmiştir:

MSA 423. On Oppfersten
 عید قربان نینگ بیانی
 قديم الايام دين بلك حضرت ابوالبشر آدم عليه السلام نيك وقت لارين
 نارتيت بار ايكان قديم لئى شيو دليل بيلان ثابت دور كه آدم عليه السلام نيك
 ادخول لارى قربان بليق اوستينه مهانه قليب برى حققول بولدى قربان بليق
 ديكان خلوق نيك عبادت طرفيه سيدا قارر سلقه كلتورا دور فان
 هريسه ايكان قربان هم دين قديم بنى آدم اراسيدا مشهور معروف بولغا
 رسم دور قديم دين ايلكار كي پخبر لار قران بليق قليب دعا قليب يانار
 ايكان ذالچاي نيك اوناكون عید قليب قربان بليق قيلماق اهل اسلام نيك
 حج نيك تکرکى تعظيم اوجون دور چونکه كمالا ريب حج قلمانا ناراحرام دين
 چيها دور عید قیللا دور شواعتبار بيلان انكا بنا قليب عید قليب
 قربان بليق قليب عید قربان اتا نيب دور

Eserleri - Açıklamalı Bibliyografya

1. Raquette, G., *Almanack på Ost-Turkestaniska språket för 1327, försedd med jämnlopande kolumner för den gamla och nya stilen jämte den Muhammedanska tideräkningen*: Hvarje manad har därjämte som motto ett bibelord, Jarkand 1908.

[“Doğu Türkçesi bir almanak”]

2. Raquette, G., *A Contribution to the Existing Knowledge of the Eastern-Turkestan Dialect as it is spoken and written at the present time in the districts of Yarkand and Kashgar*, Société Finno-Ougrienne, Suomalis-ugrilaisen seuran aikakauskirja, 26/5, Helsingfors 1909, 53 s.

[“Yarkend ve Kaşgar yöresinde bugün konuşulduğu ve yazıldığı şekilde Doğu Türkistan lehçesinin (Uygurcanın) bilinen varlığına bir katkı” başlığını taşıyan diyalektolojik bir çalışma]

3. Raquette, G., *Eastern Turki Grammar: Practical and Theoretical with Vocabulary*, C. I, Stockholm 1912-1914.

4. Raquette, G., *Eastern Turki Grammar: Practical and Theoretical with Vocabulary*, C. II, Stockholm 1912-1914.

5. Raquette, G., *Eastern Turki Grammar: Practical and Theoretical with Vocabulary*, C. III, Stockholm 1912-1914.

[III Ciltlik "Pratik ve Teorik Doğu Türkçesi Grameri ve Sözlüğü"]

6. Raquette, G. *Täbsiri Delili Muqäddes*, Kaşgar 1916 (Lund 1925).

[Doğu Türkçesiyle "Kitab-ı Mukaddes İncil'in 'tefsir-i delili' "]

7. Raquette, G., *Muhammedanmissionen, dess ställning och betydelse i den allmänna världsmissionen*, Grundlinjer, Wexio 1924.

["Müslüman misyonu, genel dünya misyonu içinde pozisyonları ve önemi" başlıklı çalışma]

8. Raquette, G., *English-Turki Dictionary Based on the Dialects of Kaschgar and Yarkand*, Lund Universitets Arsskrift, Lund 1927, 139 s.

[Kaşgar ve Yarkend dolaylarının söz varlığını içine alan İngilizce-Türkçe Sözlük]

9. Raquette, G., *The Accent Problem in Turkish*, Lund Universitets Arsskrift, Gleerup, Lund 1927, 42 s.

["Türkçede Vurgu Problemleri" başlıklı dilbilim çalışması]

10. Raquette, G., *Eine Kashgarische Wakf-Urkunde aus der Khodscha-Zeit Ost-Turkestans*, Lund Universitets Arsskrift, Gleerup, Lund 1930, 24 s.

["Doğu Türkistan'ın Hoca zamanından bir vakıf sertifikası"]

11. Raquette, G., *Täji bilä Zohra: Eine ostturkische Variante der Sage von Tahir und Zohra*, Lund Universitets Arsskrift, Lund 1930, 128 s.

["Tahir ile Zühre hikâyesinin Doğu Türkçesi bir varyantı"]

12. Raquette, G., *Muhammeds Religion: ett tvärsnitt genom Islams politiska och religiösa liv fram till vara dagar*, Svenska missionsförbundets förl., Stockholm 1935, 191 s.

["Muhammed'in Dini" başlıklı Müslümanlığı tanıtan İsveççe bir çalışma]

13. Raquette, G., "Collection of Manuscripts from Eastern Turkestan: An Account of the Contents", *Across Asia from West to East 1906-1908*, Ed. C. G. Mannerheim, Suomalis-ugrilaisen Seura, Helsingfors 1940.

["Baştan başa, Batı'dan Doğu'ya doğru 1906-1908" adlı eserdeki (Ed. Carl G. Mannerheim, II C., Helsinki 1940) "Doğu Türkistan elyazmaları koleksiyonu tanıtımı"],

14. Raquette, G. *Simplified Christian Doctrines for Muslims*, Kashgar [tarihsiz].

[Müslümanlar için basitleştirilmiş Hristiyan doktrinleri]

§ G. V. Jarring'in edisyonu, çevirisi ve katkısı ile çıkan eserleri

15. *Gustaf Raquette and Qasim Akhun's Letters to Kamil Efendi: Ethnological and Folkloristic Materials from Southern Sinkiang* (Çev. ve Ed. G. V. Jarring), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Lund 1975, 54 s.

[G. V. Jarring tarafından çevrilen ve yayımlanan eser, G. Raquette ile Kasım Akhun'un Kamil Efendi'ye olan mektuplarını konu almakta olup Çin'deki Doğu Türkistan bölgesine ait etnolojik ve folklorik malzemeyi içermektedir]

16. *Wörterverzeichnis zu G. Raquette Ausgabe von Täji bilä Zohra* (Lund 1930) [Ed. G. Jarring], Lund 1967, 64 s.

[“G. Raquette’nin yayımladığı Doğu Türkçesi Tahir ile Zühre hikâyesinde geçen sözler için rehber” başlığını taşıyan çalışma G. Jarring tarafından neşredildi]

§ Gunnar Valfrid Jarring (1907-2002)

12 Ekim 1907’de İsveç’in güney kesimlerindeki Brunnby (Skane vilayeti)’de doğdu. Lund Üniversitesi’nde G. R. Raquette’nin öğrencisi olarak yetişti. 1929’da Kaşgar’a gitti. 1933’te Doğu Türkçesinin fonetiği üzerine hazırladığı doktora tezini vererek üniversitede ders vermeye başladı. 1940’ta, diller üzerine olan birikimi vasıtasıyla, Türkoloji dışında ikinci bir alana, diplomasiye yöneldi. II. Dünya Savaşı esnasında, İsveç İstihbarat Teşkilatı’nda çalıştı. 1940’lı yıllardan itibaren uluslararası ilişkiler alanında ilerledi. Yeni Delhi, Washington ve Moskova’da elçilik görevlerinde bulundu ve Birleşmiş Milletler için çalıştı. “Jarring Mission” ismiyle anılan diplomatik hareketin yürütücüsüyü (1967-1973). Diplomatik çalışmaları 1990’a kadar sürdü ve bir yandan Türkoloji çalışmalarını devam ettirdi, birçok eser neşretti. Çok yönlü ve üretken bir bilgin olan Jarring, 28 Mayıs 2002’de Stockholm’de vefat etmiştir (ayrıca bkz. *Ency. of Arab-Israeli Confl.* 2008, 537-538).

Tarım’da, Uygur bölgesindeki keşifleri, inceleme ve araştırma çalışmaları neticesinde birçok dil malzemesi elde etmiştir. Elde ettiği dil malzemesi, Klasik ve Geç Dönem Çağatay Türkçesi metinlerinden Erken Dönem Yeni Uygurca yazılmış metinlere kadar uzanan geniş bir dil yelpazesi içindedir. Jarring’in elde ettiği, derlediği ve sınıflandırdığı malzemeler, Lund Üniversitesi Kütüphanesi’nde, “The Jarring Collection” ismiyle kayıtlı olup bu kütüphanenin en zengin koleksiyonlarından biridir. Bu koleksiyon, yazılış tarihi 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar çeşitli tarihlere ait metinlerin bulunduğu büyük bir elyazmaları korpusu teşkil etmektedir. Koleksiyonda, 560 adet el yazması metin bulunmaktadır. El yazmaları, 1 sayfadan yüzlerce sayfaya kadar ulaşan değişik hacimlerdeki muhtelif metinlerdir. Karahanlı Türkçesinden Çağatay Türkçesine ve 20. yüzyıla birlikte Özbekçe ile Yeni Uygurcaya doğru gelişen dil çizgisinde, Türk dilinin Türkistan kolundaki gelişimi tanımlayan bu metinler, Türk dilinin tarihî gelişimini aydınlatacak mahiyette olup filolojik açıdan büyük önem taşımaktadır. Jarring’in koleksiyonu sadece kendisinin topladığı metinlerden oluşmamaktadır. İsveç misyon ekibinin üyelerinden Gustaf Ahlbert, David Gustafson, Sigfrid Moen, Gustaf Raquette ve eşi Hanna Raquette tarafından ele geçirilmiş malzeme de bu koleksiyona dahil edilmiştir. Söz konusu koleksiyonun 1931 yılından itibaren İsveç’teki Lund Üniversitesi’nde oluşturulmaya başladığı bilinmektedir (ayrıca bkz. Schlyter, 2009; agy. 2016: 13-33).



Resim III (Alıntı: <http://laurentius.ub.lu.se/jarring/>)

Jarring, 1929’da yalnız olarak Kaşgar’a gitmiş, 1933’te Uygur fonetiği üzerine hazırladığı çalışma ile doktora tezini tamamlamıştır (*Studien zu einer Osttürkischen Lautlehre*). Gustaf Raquette’in öğrencisi olarak yetişen ve Türk dili alanında uzmanlaşan Jarring, 1929’daki

Kaşgar'a gidişyle birlikte bilimsel olarak kendisini Doğu Türkçesi ve kültürüne adamıştır. Ayrıca Türk dili araştırmalarına yönelmeden önce Sanskritçe ve Slavik diller üzerine çalışmış ve çok yönlü bir filolojik disiplin kazanmıştır. 1929'dan itibaren 1933'e kadar, Kaşgar'daki ikâmeti boyunca birçok elyazması eser toplamış, satın almış yahut kopya ettirmiştir. Çeşitli aralıklarla Doğu Türkistan'ın belli başlı bölgelerine geziler gerçekleştiren Jarring; Yarkend, Hoten, Kuça, Taşmalık, Guma ve hatta Kaşmir'de bulunmuştur. Elde ettiği yazmaları, 1946-1951 yılları arasında aralıklarla yayımlamış (*Materials to Knowledge of Eastern Turki (Tales, poetry, proverbs, riddles, ethnological and historical texts from the southern parts of Eastern Turkestan with translation and notes)*); 1964'te, meşhur sözlüğü "An Eastern Turki - English Dialect Dictionary" isimli eseri çıkmıştır. Bu sözlüğün temeli Uygur bölgesinde topladığı dil, edebiyat ve folklor malzemeleri vasıtasıyla oluşmuştur. Ayrıca derlediği ses kayıtları da mevcut olup bunları Lund Üniversitesine bağışlamıştır. Asıl önemli olan çalışması, 1982'den 1997'ye kadar, üniversitede koleksiyon içinde dağınık halde bulunan eserlerin, el yazması metinlerin fihrist halinde, el yazısıyla yazdığı İngilizce açıklamalı notlarla birlikte "The Jarring Collection (Jarring Koleksiyonu)" adı altında tasnif edilmesidir. Bu koleksiyon bugün Lund Üniversitesi tarafından tarayıcıdan geçirilerek istifadeye açılmaktadır. Bugüne kadar yaklaşık %15 oranında el yazması metin tarayıcıdan geçirilerek araştırmacıların kullanımına açılmıştır.



Resim IV (İkinci sırada, solda; Doğu Türkistan faaliyetlerinde çekilmiş bir resim

(Alıntı: http://idp.bl.uk/pages/collections_other.a4d)

G. Jarring'in kişisel kütüphanesi ayrıca bir koleksiyonu teşkil etmektedir. "The Gunnar Jarring Central Eurasia Collection" (ayrıca bkz. <http://www.jarringcollection.se>) isimindeki bu muazzam kütüphane, 5000 cilt kitap (çoğu basılmış 19. ve 20. yüzyıla ait kitaplar ve el yazmaları, kataloglar, haritalar), 3000 civarı ayrıbasım yazı (birçoğu yazarı tarafından imzalanarak meslektaş yahut dost olarak Jarring'e hediye edilmiştir) içermektedir. Külliyyat; dil, edebiyat, tarih, folklor, din ve gezi yazılarına kadar birçok alandan eserleri bünyesinde barındırmaktadır. Bugün, "Kaşgar Prints (Kaşgar Gravürleri)", "Travel Literature (Seyahat Edebiyatı)" ve "Maps (Haritalar)" şeklinde üç ana gövdede tasnife açılmıştır. Jarring'in vefatından sonra ilkin İsveç Kraliyet Edebiyat, Tarih ve Eski Eserler Akademisince (*Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities*) alınan kütüphane, son olarak 2012'de İstanbul'daki İsveç Araştırma Enstitüsü'ne (*Svenska forskningsinstitutet i Istanbul*) bağışlanmış ve külliyyatın bütünüyle dijital ortama aktarılması için çalışmalar başlamıştır.



Resim V (Alıntı: <http://www.ebay.com/itm/...140784878615>)

Eserleri - Açıklamalı Bibliyografya

1. Jarring, G., *Studien zu einer Osttürkischen Lautlehre*, Borelius, Lund 1933, 53 s.
[Doğu Türkçesinin fonolojisi üzerine bir çalışma (Doktora tezidir)]
2. Jarring, G., "Svensk-Turkiska Kulturmöten", *Kulturen*, 1935 (1994), s. 202-205.
[İsveç-Türk kültür toplantıları]
3. Jarring, G., *The Contest of the Fruits (An Eastern Turki Allegory)*, Lund Universitets Arsskrift, Gleerup, Lund 1936, 44 s.
["Doğu Türkçesi bir alegori: Meyvelerin Münazarası" başlıklı metin incelemesi]
4. Jarring, G., *The Uzbek Dialect of Qilich (Russian Turkestan) with texts and glossary*, Gleerup, Lund 1937, 56 s.
[Kılıç Özbekçesi, metinler ve sözlük ile birlikte]
5. Jarring, G., *Uzbek Texts from Afghan Turkestan with Glossary*, Lund Universitets Arsskrift, Gleerup, Lund 1938, 246 s.
[Afganistan Türkistan'ından Özbekçe metinler, sözlükçe ile birlikte]
6. Jarring, G. *On the Distribution of Turk Tribes in Afghanistan (An attempt at a preliminary classification)*, Lund Universitets Arsskrift, Gleerup, Lund 1939, 104 s.
[Afganistan'daki Türk kabilelerinin dağılımı üzerine bir çalışma]
7. Jarring, G., *Turkiet i Farozonen*, Utrikespolitiska Institutet, Världspolitikens dagsfrågor, 7, Stockholm 1941, 32 s.
["Tehlike altındaki Türkiye" başlıklı çalışma]
8. Jarring, G., *Materials to Knowledge of Eastern Turki (Tales, poetry, proverbs, riddles, ethnological and historical texts from the southern parts of Eastern Turkestan with translation and notes)*, 4 C., Gleerup, Lund 1946-1951.

[Doğu Türkçesi halk edebiyatı metinleri (Tercüme ve notlarla birlikte, Doğu Türkistan'ın güney kesimlerinden hikâyeler, şiirler, deyimler, bilmeceler, etnolojik ve tarihî metinler)]

U y g u r c a s ı → *Uyghur khälq ädäbiyati jävhärligi* (Haz. Mämtimin Yüsüp ve Barijan Zäpär), Millätlär näshriyati, Beijing 1997, 313 s.

9. Jarring, G. "Recension av: Tryarski, Edward: Kultura ludów tureckich w świetle przekazu Mahmuda z Kaszgaru (XI w)", *Orientalia Suecana*, Department of Asian and African Languages, Uppsala University, 43-44, 1952, s. 221.

[Tenkit yazısı: E. Tryarski'nin "Türk halklarının kültürü içinde iletişim ışığı olan Kaşgarlı Mahmud (11. yy)"]

10. Jarring, G., *Some Notes on Central Asian Turkic Place Names*, Uppsala 1961.

[Orta Asya Türk yer adları üzerine bazı notlar]

11. Jarring, G., *An Eastern Turki - English Dialect Dictionary*, Lund Universitets Arsskrift, Gleerup, Lund 1964, 338 s.

["Doğu Türkçesi - İngilizce Ağız Sözlüğü" başlıklı meşhur sözlük]

12. Jarring, G. *A Tall Tale from Central Asia*, Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Gleerup, Lund 1973, 43 s.

[“Orta Asya’dan Uzun Bir Hikâye” başlıklı çalışma]

13. Jarring, G., "Det första försöket till ett svenskt forskningsinstitut i Istanbul", *Meddelanden* (Svenska forskningsinstitutet i Istanbul), C. 1, 1976, s. 3-6.

[“İstanbul’daki İsveç Araştırma Enstitüsü için ilk çalışmalar”]

14. Jarring, G., "Språkforskaren och orientalisten Philipp Johann von Strahlenberg", *Halland*, C. 60, 1977, s. 74-81.

[Ağız araştırmacısı ve oryantalist Philipp J. von Strahlenberg hakkında bir çalışma (Bilindiği gibi Strahlenberg, dünyada Türkolojinin bir bilim olarak gelişmesini sağlayan ilk isimlerdendir. Yenisey yazıtlarının yerini tespit etmiş ve İç Asya’daki Runik harfli metinlere dikkat çekerek bilim dünyasının ilgisini Asya’nın içlerine ve dolayısıyla Türkolojiye yönlendirmiştir)]

15. Jarring, G. *Matters of Ethnological Interest in Swedish Missionary Reports from Southern Sinkiang*, Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Gleerup, Lund 1979, 21 s.

[Uygurların özerk Sincan bölgesinin güney kesimlerinden İsveç misyonunca gönderilen raporlardaki etnolojik meseleleri ele alan bir çalışma]

16. Jarring, G. *Åter till Kashgar* (Memoarer i nuet), Bonnier, Stockholm 1979, 254 s.

U y g u r c a s ı → *Kaşgara Kayta Seper* (G. Alfred Yarring aptorı, Abdughupur Sa'idin tercime kılguçı), Shinjang khälq näshriyati, Urumçi 1998, 369 s.

İ n g i l i z c e s i → *Return to Kashgar* (Çev. E. Claeson), Central Asia Book Series, Duke 1986, 249 s.

[Jarring'in popüler eserlerinden birisi olup Doğu Türkistan'daki hatıralarını konu alır]

17. Jarring, G., *Literary Texts from Kashghar with Notes and Glossary*, Acta Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Liber Läromedel/Gleerup, Lund 1980, 156 s.

[“Notlar ve Sözlükçe ile Kaşgar’dan Edebî Metinler” başlıklı çalışma]

18. Jarring, G. “Den första svenska diplomatiska rapporteringen on Atatürk”, *Meddelanden* (Svenska forskningsinstitutet i Istanbul), C. 6, 1981, s. 51-58.

[“Mustafa Kemal Atatürk hakkındaki İlk İsveç diplomatik raporları” başlıklı çalışma, İstanbul’daki İsveç Araştırma Enstitüsü tarafından yayımlanmıştır]

19. Jarring, G., *Some Notes on Eastern Turki (New Uighur) Munazara Literature*, Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Liber Läromedel/Gleerup, Lund 1981, 27 s.

[“Doğu Türkçesi Münâzara Edebiyatı Üzerine Bazı Notlar” başlıklı çalışma]

20. Jarring, G., *Memoarer 1939-1952*, Bonnier, Stockholm 1981, 233 s.

[Jarring’in 1939-1952 hatıraları]

21. Jarring, G. (Ed. K. Röhrborn, Ed. H. W. Brands ile birlikte katılımcı olarak), *Scholia: Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde: Annemarie von Gabain zum 80. Geburtstag am 4. juli 1981 ...*, Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica, Harrasowitz, Wiesbaden 1981, 246 s.

[Eski Türkçe araştırmacısı Alman Türkolog Annemarie von Gabain’in 80. doğum günü vesilesiyle çıkartılan armağan kitabı.]

22. Jarring, G. *The New Romanized Alphabet for Uigur and Kazakh and Some Observations on the Uigur Dialect of Kashgar*, 1981.

[“Uygurca ve Kazakça için yeni Latin harfleri ve Kaşgar ağzı üzerine bazı gözlemler]

23. Jarring, G., “Bibliofilen Ali Nouris tankar på upprättandet av ett turkisk national bibliotek”, *Meddelanden* (Svenska forskningsinstitutet i Istanbul), C. 7, 1982, s. 26-40.

[Türk kütüphanelerindeki bazı yazmalar üzerine notlar içerir]

24. Jarring, G. (Ed.), Staffan Rosén (Ed.), *Altaic Studies* (Papers presented at the 25th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference at Uppsala, June 7-11 1982), Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1984.

[S. Rosén ile birlikte, 25. PIAC bildiriler kitabı editörlüğü]

25. Jarring, G., *The Moen Collection of Eastern Turki (New Uighur) Proverbs and Popular Sayings*, (Edited with translation, notes and glossary), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Liber Läromedel/Gleerup, Malmö 1985, 76 s.

[Doğu Türkçesi (Uygurca) deyimler ve popüler deyişler hakkında tespitler; tercüme, notlar ve sözlükçe ile birlikte]

26. Jarring, G. (S. Johnson, V. V. Dubin, A. A. Gromyko, V. V. Roginskij ile birlikte), *La Suède et la Russia: documents et matériaux 1809-1818*, Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1985, 460 s.

[“1809-1818’de İsveç ve Rusya: belgeler ve materyaller” başlıklı çalışma]

27. Jarring, G. “Den första svenska översättningen från turkiskan och Kungl. translatorn Peter Rubens”, *Meddelanden* (Svenska forskningsinstitutet i Istanbul), C. 12, 1987, s. 5-18.

[“Türkistan’dan getirilen metinlerden hazırlanan ilk İsveççe tercüme ve tercüman Peter Rubens”]

28. Jarring, G., *Dervish and Qalandar* (Text from Kashgar [edited and translated with notes and glossary], Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1987, 39 s.

[“Derviş ve Kalender” başlıklı Doğu Türkçesi metnin edisyonu; tercüme, notlar ve sözlükçe ile birlikte]

29. Jarring, G. *The Thiefless City and The Contest Between Food and Throat* (Four Eastern Turki texts with translation, notes and glossary), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1989, 87 s.

[“Hırsızsız Şehir” ve “Boğaz ile Yemek Münâzarası” başlıklı iki Doğu Türkçesi metnin tercümesi, notlar ve sözlükçe ile birlikte]

30. Jarring, G., *Culture Clash in Central Asia* (Islamic views on Chinese theatre, Eastern Turki texts edited with translation, notes and vocabulary), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1991, 40 s.

[“Orta Asya’daki Kültür Çatışması (Çin tiyatrosu üzerindeki İslamî tesir hakkında görüşler; Doğu Türkçesi bazı metinler {tercüme, notlar ve kelime listesi ile birlikte}]

31. Jarring, G., *Eastern Turkestanica in the Swedish National Archives*, Wiesbaden 1991, 61 s.

[İsveç Ulusal Arşivi’ndeki Doğu Türkçesi külliyatı]

32. Jarring, G. *Prints from Kashgar* (The Printing Office of the Swedish Mission in Eastern Turkestan [History and production with an attempt at a bibliography]), Swedish Research Inst. in Istanbul, Stockholm 1991, 140 s.

[“Kaşgar’dan Gravürler” başlıklı kitap]

Ç i n c e s i → *Chongfan Kashiga'er* (Çev. Yanhu Cui & Yingjie Guo), Xinjiang renmin chubanshe, Wulumuqi Shi 1994, 238 s.

33. Jarring, G., *Garments from Top to Toe* (Eastern Turki texts relating to articles of clothing (edited with translation, notes and glossary), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1992, 93 s.

[“Tepeden Tırnağa Esvaplar” başlıklı, giyim-kuşam ile ilgili parçalardan oluşan metinler; tercüme, notlar ve sözlükçe ile birlikte]

34. Jarring, G. *Stimulants among the Turks of Eastern Turkestan: An Eastern Turki Text (with translation, notes and glossary)*, Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1993, 35 s.

[Doğu Türkistan Türklerince kullanılan içkiler hakkında bir metin; metnin tercümesi, notlar ve sözlükçe ile birlikte]

35. Jarring, G., *The Moen Collection of Eastern Turki (New Uighur) Popular Poetry* (Edited with translation, notes and glossary), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1996, 46 s.

[Doğu Türkçesi (Uygurca) popüler şiirler hakkında tespitler; tercüme, notlar ve sözlükçe ile birlikte]

36. Jarring, G., *Agriculture and Horticulture in Central Asia in the Twentieth Century with An Excursus on the Fishing* (Eastern Turki texts with transcription, translation, notes

and glossary), Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis, Almqvist & Wiksell International, Stockholm 1998, 79 s.

[“20. Yüzyılda Orta Asya’da Tarım & Bahçecilik, ‘Balıkçılık’ üzerine yazılmış ilâve bir bölüm ile birlikte]

37. Jarring, G., *Central Asian Turkic Place-Names (Lop Nor and Tarim area – An attempt at classification and explanation based on Sven Hedin’s diaries and published works* [Reports from the scientific expedition to the north-west provinces of China under the leadership of Dr. Sven Hedin]), Sven Hedin Foundation, Stockholm 1997, 524 s.

[“Orta Asya Türk Yer İsimleri” başlıklı, Lopnor ve Tarım bölgesini inceleyen bir eser (Sven Hedin’in günlükleri ve neşredilmiş çalışmaları temelinde sınıflandırmalar ve açıklamalar)]

38. Jarring, G., “Stray Notes on Some Place-names on Strahlenberg’s Map”, *Accurata Descriptio Studien I ...*, 2003, s. 325-300.

[Strahlenberg’in haritasındaki bazı yer İsimleri hakkında tespitler içermektedir]

§ G. V. Jarring için yayımlanan armağan kitapları:

39. *Turcica et Orientalia* [Studies in Honour of Gunnar Jarring on his eightieth birthday 12 October 1987] (Ed. Ulla Ehrensvärd), Svenska forskningsinstitutet i Istanbul, Stockholm 1988, 204 s.

[G. V. Jarring’in 80. yaşgünü dolayısıyla yayımlanan armağan kitabı]

40. *Kashgar Revisited, Uyghur Studies in Memory of Ambassador Gunnar Jarring* (Ed. I. Bellér-Hann, B. N. Schlyter, J. Sugawara), Brill’s Inner Asia Library, Leiden, Boston 2016.

[G. V. Jarring’in doğumununun 100. Yılı dolayısıyla yayımlanan hatıra kitabı.]

Sonuç

İsveç Türkolojisinin gelişimi hakkında genel bilgiler verilerek İsveç’in Türkoloji alanındaki öncü isimleri, hazırladıkları eserler temelinde bibliyografik bir metodoloji ile ele alınmıştır. Çalışmada, 20. yüzyılın başında, Doğu Türkistan Türklüğünün dünyada sesinin duyurulmasında, dillerinin, edebiyatlarının, folklorlarının kısacası kültürlerinin tanıtılmasında neşrettikleri eserler ve derledikleri malzeme ile şüphesiz büyük rol oynayan G. R. Raquette’nin ve G. V. Jarring’in bibliyografisi sunulmuştur. Eklenen Türkçe notlar ile eserlerdeki içerik kaydedilmiş, yapılan ve yapılmakta olan yeni çalışmaların ışığında, İsveç Türkolojisinin önemli iki isimi, Raquette ve Jarring, Türk dili araştırmaları sahasına yeniden ve yeni bilgiler ile tanıtılmıştır.

Kaynaklar

DWYER A. M. (2016). “Manuscript Technologies, Writing, and Reading in Early 20th-Century Kashgar”. *Kashgar Revisited, Uyghur Studies in Memory of Ambassador Gunnar Jarring*, Ed. I. Bellér-Hann, B. N. Schlyter, J. Sugawara, Leiden, Boston: Brill’s Inner Asia Library, s. 34-57.

JARRING G. (2004). “İsveç’te Türkoloji Çalışmaları”. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Çev. G. Ercilasun). 11/II, s. 115-122 [Yazının orijinali “Sovetskaya Tyurkologiya, Mayıs-Haziran 1977”de yayımlanmıştır].

Nordisk familjebok, uggleupplagan 37. Supplement L-Riksdag. 1925, s. 1234.

- SCHLYTER B. N. (2016). "From the Private Library of Gunnar Jarring and His New Eastern Turki Dictionary". *Kashgar Revisited, Uyghur Studies in Memory of Ambassador Gunnar Jarring*. Ed. I. Bellér-Hann, B. N. Schlyter, J. Sugawara, Leiden, Boston: Brill's Inner Asia Library. s. 13-33.
- SCHLYTER B. N. (2016). "The Turkological Legacy of the Swedish Diplomat Gunnar Jarring". *International Conference on Central Eurasian Studies: Past, Present, Future*, University of Maltepe. İstanbul. 17-19th March 2009 (To appear in conference proceedings, Ed. G. Kurmangaliyeva Ercilasun et. al.), 8 s.
- The Encyclopedia of the Arab-Israeli Conflict, A Political, Social and Military History* (2008). Ed. S. C. Tucker. C. I: A-F, Santa Barbara (California), Denver (Colorado), Oxford (England): ABC-Clio, s. 537-538.